

חשוון: מעורבות חברתית לכיתות א

השבת אבידה

מוצע לכיתה א להקדיש את חודש חשוון ללמוד את סוגיית השבת אבידה על הלכותיה ואגדותיה. השבת אבידה היא ביטוי בעל פנים מגוונות המאפשרות המחשת סוגיות שונות של מעורבות חברתית: שמירה על רכוש הזולת ורכוש הכלל, מידת המאמץ שאנחנו מוכנים להשקיע בכך, אכפתיות ודאגה לצעריו של האחר ובעיקר פעילות קהילתית-חברתית הדורשת התגייסות של גורמים שונים להגנה על היחיד.

לא כל המקורות שכאן הינם סיפורים, את חלקם ניתן לשלב בהוראת סיפור, את חלקם כהקדמה או כנספח, לשיקולכם. נתחיל עם סיטואציה על הימצאותו של "מר דשא" ונוכל לחזור אליו ולבדוק מה יעלה בגורלו של מר דשא בסוף החודש.

1. פתיחה: תיאור סיטואציה חברתית – לפני הסיפור

למסיבת הכיתה האחרונה הגיעה אחת האמהות עם בן דוד של אחד הילדים. הילד הזה הביא איתו לגן "מר דשא" ושכח אותו ועכשיו אני מתלבטת מה לעשות בו? האם למישהו יש רעיון? אולי לשלוח אותו בדואר? אולי לשמור אותו בגן? אך זה דורש טיפול רב והשקעה מצדנו. האם אתם מוכנים לטפל בייצור הזה עד שהילד יחזור? ואם הוא לא יחזור אפילו בעוד שנה, מה נעשה עם "מר דשא"? ואולי הילד בכלל "התייאש" מלמצוא בחזרה את "מר דשא" שלו וכבר לא יבוא לקחתו. עד מתי נטפל בו עבורו? אולי ניקח אותו לעצמינו? אולי ניתן אותו למישהו? האם יש חוקים לאופן שבו אני צריך להתייחס לאבידתו של מישהו? האם זה משנה אם אני מכיר אותו או לא? בואו נקרא את הסיפור הבא:

מעשה ועבר אדם אחד על פתח ביתו של רבי חנינא,

והניח שם תרנגולין

ומצאתן אשתו של רבי חנינא בן דוסא,

ואמר לה: "אל תאכלי מביציהן".

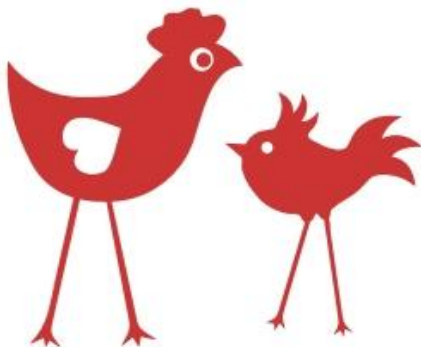
והרבו ביצים ותרנגולין, והיו מצערין אותם.

ומכרן, וקנה בדמיהן עזים.

פעם אחת עבר אותו אדם שאבדו ממנו התרנגולין

ואמר לחבירו: "בכאן הנחתי התרנגולין שלי".

שמע רבי חנינא, אמר לו: יש לך בהן סימן?

אמר לו: הן.

נתן לו סימן ונטל את העזין.

(על פי תלמוד בבלי, מסכת תענית דף כ"ה ע"א)

מומלץ לתווך ולעבד לשפת הילדים.

קריאה יחסה:

מה שכח האיש בפתח ביתו של רבי חנינא בן דוסא?
מדוע ביקש רבי חנינא בן דוסא מאשתו שלא תאכל מהביצים?
מה קרה במהלך הזמן?
מדוע ציערו התרנגולים והביצים המרובות של רבי חנינא בן דוסא ואת אשתו?
מה עשו? (האם יותר קל לגדל עיזים?)
האם האיש שחזר התכוון למצאו בחזרה את תרנגוליו? כיצד ניתן לדעת זאת?
מה ביקש רבי חנינא בן דוסא מהאיש?
מהם "סימנים"? מדוע ביקש אותם רבי חנינא בן דוסא?
אילו סימנים יכל האיש לתת לרבי חנינא לדעתכם?
האם לדעתכם, שמח האיש לקבל את העיזים?
ציירו קומיקס (ניתן גם להמחזיז): שיחתם של רבי חנינא בן דוסא ואשתו עם האיש שאיבד
תרנגולים במעמד החזרת ה... עיזים (הצעה לקומיקס בדף הבא)

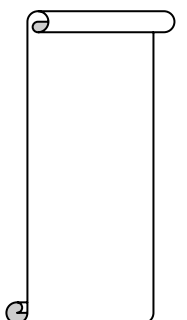
רלונטי:

מתי קרה לי שאיבדתי משהו ואיך הרגשתי?
האם היו אנשים שניסו לסייע לי? מדוע הם עשו זאת?
אם מצאתי, איך הרגשתי כשמצאתי?
האם אבידה קשורה רק באבדן משהו ששווה כסף? (כמו במקרה שבסיפור ואז פחות מזנה
אם מדובר בתרנגולת או בעז?)
אילו דברים יקרים לנו גם אם הם לא שווים הרבה כסף?
האם יש חוקים ל"שמירת"ן"השבת" אבידה?

הצה לפעילות:

נסחו חוקים שנראים לכם מתאימים לכיתתכם
(כתבו תקנון על בריסטול ושמרו עליו בשלב זה):

- אילו אבידות צריך להתאמץ להחזיר? אילו לא כ"כ? 🍀
- האם ישנן אבידות שאני יכול לשמור לעצמי? 🍀
- כמה זמן צריך לשמור על אבידה ובאיזו דרך עלי לחפש את מי שאיבד? 🍀

ואם איבדתי משהו – כיצד אוכל לבקש מאנשים שיסייעו לי למצוא את אבידתי?

מִשְׁפָּט אֲבִידָה: אבידה, השבת אבידה, סימנים.

הִצָּעָה לְקוֹמִיקָס:

ספרו לאיש מה קרה לתרנגוליו?

מה הוא חשב לעצמו?

מה אמר לרבי חנינא בן דוסא ולאשתו?

מה ענו לו רבי חנינא בן דוסא ואשתו?

2. השבת אבידה מן התורה

מטרת השיעור:

התלמידים ילמדו על דיני השבת אבידה בתורה ויבררו לעצמם את הרלוונטיות שלהם לימינו.

לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים – והתעלמת מהם

השב תשיבם לאחיך

ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו

ואספתו, אל תוד בידו והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו.

וכן תעשה לחמור, וכן תעשה לשמלתו,

וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממונו ומצאתה

לא תוכל, להתעלם.

(דברים, כ"ב, א-ג)

חשוב לעבד ולתווך לשפת הילדים אך גם לשמר כמה פסוקים במתכונתם (בעיקר הצבעוניים)

קריאה יחסה:

- על אילו אבידות מדובר כאן? 🍀
- מדוע מוזכרות דווקא האבידות הללו? (מה הן מספרות לנו על התקופה שאליה מתייחס התנ"ך?) 🍀
- מה יכול להחליף בימינו את השור או החמור? (כלב? חתול?) 🍀
- מה אסור לפי התורה? מה זה אומר להתעלם? מדוע זה רע להתעלם? 🍀
- אילו עוד אבידות הייתם מוסיפים לפסוקים הללו היום? 🍀
- מה ההבדל בין אבידת "אחיך" לאבידת "ולא ידעתו"? 🍀

הו בן חוקי השבת אבידה אתם כתבתם לאילו שבתורה. אילו קסיס יותר?
אל מה אתם לא חשבתם? אל אילו אפשרויות התורה לא חשבה?

עד דרש אחיך אתו והשבתו לו – מה קורה במידה ובעל האבידה לא נמצא זמן רב??
חשבו יחד על אפשרויות שונות לטפל באבידה במידה ולא נמצאו בעליה.
מושגים ללמידה: התעלמות, השבת אבידה

הצעה לפעילות

יצרו בכיתה קופסת (או פינת) אבידות ומציאות,

תוכלו להצמיד את בריסטול התקנון שהכנתם בשיעור הקודם)

חומר עזר נוסף למי שרוצה להעמיק את הלימוד:

אלו מציאות שלו, ואלו חייב להכריז?

אלו מציאות שלו: מצא פירות מפוזרין, מעות מפוזרות, כריכות ברשות הרבים, עיגולי דבילה, כיכרות של נחתום, מחרוזות של דגים, וחתיכות של בשר, וגיזי צמר הבאים ממדינתו, ואניצי פשתן, ולשונות של ארגמן - הרי אלו שלו.

רבי יהודה אומר, כל דבר שיש בו שינוי, חייב להכריז

כיצד? מצא עיגול ובתוכו חרס, כיכר ובתוכו מעות.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל כלי אנפוריה [=חדש] אינו חייב להכריז.

(משנה, בבא מציעא, פרק ב, הלכה א)

כשחז"ל בחנו את הפסוקים בתורה הם הרגישו שלא הכל ברור להם. לכן הם הוסיפו במשנה עוד כמה פרטים שיעזרו למאבדים ולמוצאים להחליט מה נחשב לאבידה שיש להחזירה ומה יכול המוצא לקחת לעצמו.

קריאה יחסה:

למי מתייחס הקטע מהמשנה? למוצא או למאבד?

מה משותף לדברים שנשארים ברשותו של המוצא? מדוע הוא לא צריך להחזירם לדעתכם?

מה משותף לדברים שיש להחזירם? מדוע דווקא אותם צריך להחזיר לדעתכם?

מה פירוש "חייב להכריז"? איך מכריזים? בפני מי? ואיך?

כאונטי:

חשבו על דרכים שונות להכריז לדוגמא:

אם מוצאים מעיל בביה"ס?

ואם כלב ברחוב?

ואם מפתח במעלית הבניין?

או משקפי שמש בבית קפה?

וכדור במגרש כדורסל?

וקלמר בכיתה?

העלו רעיונות והשערות לדרכים שבהן ניתן למצוא את המאבד. חלק מהתשובות יעלו

בשיעור הבא....

3. השבת אבידה מן האשנה ומהתלמוד?

מטרת השיעור:

התלמידים ילמדו ויחשבו על דרכים להחזרת אבידה במקומות יותר ציבוריים מכיתה או ביי"ס.

תנו רבנן:

אבן טוען* היתה בירושלים.

כל מי שאבדה לו אבידה,

נפנה לשם

וכל מי שמוצא אבידה –

נפנה לשם.

זה עומד ומכריז

וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה

(תלמוד בבלי, בבא מציעא, דף כח, עמוד ב)

*שמה של האבן "אבן הטועים" מקורה בכך שהטועים המחפשים את אבידתם היו באים

לאבן זו. ויש גורסים: "אבן הטוען" - על שם שטוענים שם בעניין האבידות

(תוספות הראשונים)

למורה: הגמרא מתארת מצב שבו עולי הרגל לירושלים ידעו שינו מקום מוסכם. אבן מסויימת בירושלים שעליה היו עולים כל האנשים שמצאו אבידה ו"מכריזים עליה" כלומר מתארים מה מצאו. המאבדים היו אף הם מגיעים לשם כדי "לתת סימנים", כלומר, לתת סימנים מזהים שעל פיהם תוחזר להם האבידה.

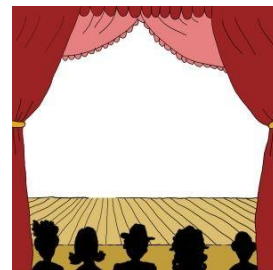
קריאה יחסה:

מה היה בירושלים? נסו לתאר לעצמכם את אבן הטוען, כיצד נראתה? האם האנשים עמדו עליה או לידה? היכן עמדו האנשים שאיבדו משהו? האם היו לכך שעות קבועות או שהפעילות התקיימה כל היום?

הצגה לפעילות

המחיצו את ההתרחשות באבן הטוען. נחלק את הכיתה לשית קבוצות: מוצאים ומאבדים. ניצור כרטיסיות עם תמונות של אבידות וניתן לכל זוג (אחד מוצא ואחד מאבד באקראי) שתי תמונות זהות. המוצא יצטרך לתאר את האבידה שמצא והמאבד יצטרך לתת בה סימנים נוספים.

אפשר גם להשאיר כמה "מאוכזבים": כאלה שמצאו אך אין מי שיקח מהם את האבידה או כאלה שאיבדו ואין מוצא. נעשה זאת ע"י השארת כרטיסים יחידים.

אקטואלי

לכם כבר יש "אבן טוען" בכיתה (קופסת האבידות) האם יש כזאת בים? בכל עיר? ולמדינה? ומה קורה למי שנוסע ממדינה למדינה? חשבו על דרכים ליצור "קופסאות אבידה" כלליות יותר.

למורה: כדאי להשוות בין סיפור אבן הטוען לבין החוק הישראלי. שימו לב שלפי החוק הישראלי והבינ"ל אבידות יש להביא למשטרה המקומית, בשדות תעופה ובמקומות ציבוריים יגם יש מחלקת "אבידות ומציאות" ובנימה עוד יותר מודרנית: מצ"ב אתר "איבוד" הישראלי. כדאי לעיין בו עם התלמידים ולבדוק אילו סוגי אבידות מופיעות בו, איך נראית מודעה (אילו פרטים היא מכילה) וגם לקרוא סיפורי הצלחה....

חוק השבת אבידה - הת"פ 1973

(א2) המוצא אבידה ונוטלה (להלן - המוצא) חייב להשיבה לבעלה או להודיע עליה בהקדם למשטרה, זולת אם בנסיבות העניין יש להניח שבעל האבידה התייאש ממנה מחמת מיעוט שוויה.

אתר השבת אבידה ישראלי

http://www.ebood.co.il/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=87

[emid=87](http://www.ebood.co.il/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=87)

4. החמור והאבן היקרה

מטרת הסיפור:

התלמידים ישוחחו ויבררו לעצמם את המושג הגינות ואת מקומו בחיי היום יום שלהם.

נלמד את הסיפור תוך עצירות לשם ניבוי ודיון...

מעשה ברבי שמעון בן שטח שלקח חמור אחד מישמעאלי אחד.
הלכו תלמידיו ומצאו בו אבן אחת טובה תלויה לו בצווארו.

דונו בגן: מה עליו לעשות?

העלו סיטואציות דומות: אדם קנה בית ומצא בתוכו
ארנק מלא כסף השייך לבעלים הקודמים? חבר קנה לי
מתנה ליום הולדתי אבל שכח בתוכה את כל אוסף
המדבקות / הקלפים שלו? מה היינו עושים?

אמרו לו: "רבי, 'ברכת ה' היא תעשיר'".

תלמידי רבי שמעון רואים במציאת האבן אות לכך
שהקב"ה רוצה לתגמל את רבי שמעון על צדיקותו וכך
מעביר אליו את אוצרו של מישהו אחר (ועוד מישהו
זר! לא יהודי!) מה דעתכם על דבריהם? האם הייתם
אומרים כמותם? האם צריך רבי שמעון בן שטח
לשמור אצלו את האבן שהקב"ה ביקש לתת לו לדברי
תלמידיו

אמר להם רבי שמעון בן שטח:

"חמור לקחתי אבן טובה לא לקחתי"

מהי טענתו של רבי שמעון בן
שטח? האם הוא מסכים עם
תלמידיו? מה יעשה כעת? האם
הייתם עושים כמותו?

הלך והחזירה לאותו ישמעאלי,

וקרא עליו אותו ישמעאל "ברוך ה' אלוהי שמעון בן שטח".

דברים רבה (וילנה) פרשה ג ד"ה ג ד"א מה

האם רבי שמעון בן שטח היה תייב להחזיר את האבן היקרה?

האם לדעתכם, הוא היה צריך להחזירה?

איך הייתם מגדירים את מעשהו?

למדו את המילה "הגינות", מה פירוש להיות הוגן? (ניתן להקביל למילה fare שהילדים
משתמשים בה רבות).

מתי מצפים מאיתנו לנהוג בהגינות גם אם איננו חייבים לעשות זאת?

מתי ואיך אני מרגיש כשמישהו איננו הוגן כלפי?

עוד אחד, רזרבה.... על הזכות לטעות (שמופיע בערכי כיתה א במפתח הלי"ב)

ניתן ללמד את הפתגם: "טעות לצולט חוזר" (ולא חוזרת)

מקור הפתגם בשני מקרים המתוארים אצל הרמב"ם:

1. מקרה בו אדם הקורא בתורה בפני כל הקהל בבית הכנסת טועה בקריאה. ואז נאמר שהוא "לעולם חוזר" – כלומר, עליו לחזור לראשית הקריאה ולתקן את טעותו.

"אם טעה בה, לעולם חוזר"

2. מקרה בו אדם מכר סחורה לאדם אחר וטעה במחיר או בשקילה, הרמב"ם מציין שזו טעות שהיא "לעולם חוזר" כלומר, טעויות בכסף (בניגוד לפגיעה בנפש) תמיד ניתן לחזור אחורה ולתקן.

המוכר לחברו במדה, במשקל או במנן, וטעה בקלשהו - חוזר לעולם, שאין הוניה [=הונאה] אלא בדמים; אבל בחשבון, חוזר" [משנה תורה, חושן משפט רלב, א'.]

פוז פאוניץ קריון

לחיילים מגיע יותר!

10% הנחה

קהצגת חוגר וקופון לה

ההנהלה רשאית להפסיק את המבצע בכל עת

אין כפל הנחות ומבצעים

ט.ל.ח.

כיום הביטוי (בראשי התיבות ט.ל.ח.) מופיע על חשבונות שונים ועל קבלות וחשבוניות – הכוונה היא שאם נעשתה טעות בחשבון יכול בעל החשבון לתקנה לכשתתגלה.

לגננת ולמורה: מתוך המושג כדאי ללמד כיצד מתייחס המשפט היהודי לטעויות: טעויות בכסף או בקריאה בבית הכנסת יתוקנו מיד ע"י חזרה אחורה ותיקון הטעות. טעויות שבהן נגרם למישהו נזק קשות יותר לתיקון.

אילו טעויות שאני עושה קשות לתיקון? אילו אני יכול לתקן מיד? ♣

האם ישנן טעויות שבלתי אפשרי לתקן? ♣

מתי היינו רוצים שיוותרו לנו ולא יכעסו עלינו בגלל הטעות? ♣

איך אנחנו מתייחסים לטעויות של אחרים? ♣

על אילו מטלות היינו רוצים לשים מראש את ראשי התיבות ט.ל.ח. ♣

לגננת / מורה: הראו לתלמידים חשבונות (בד"כ של חברות תקשורת) שבהם מופיעות ראשי התיבות וחפשו אותם יחד.

כסלו – שונות במראה ובתחביבים לכיתה א